

Rapport Nulmeting Monitoringcommissie IMVB Convenant Pensioenfondsen

Inhoudsopgave

1. Samenvatting voor de Stuurgroep	2
1.1 Observaties	2
1.2 Aanbevelingen	3
2. Kader	6
3. Procesbeschrijving	8
3.1 Concrete stappen	8
4. Kwantitatieve samenvatting Nulmeting	10
4.1 Responspercentage	10
4.2 Overkoepelende resultaten Nulmeting	11
5. Kader, Observaties en Aanbevelingen Nulmeting	12
5.1 Kader, Observaties en Aanbevelingen Beleid	12
5.1.1 Kader IMVB Convenant Pensioenfondsen	12
5.1.2 Observaties	13
5.1.3 Aanbevelingen	14
5.2 Kader, Observaties en Aanbevelingen Uitbesteding	15
5.2.1 Kader IMVB Convenant Pensioenfondsen	15
5.2.2 Observaties	17
5.2.3 Aanbevelingen	18
5.3 Kader, Observaties en Aanbevelingen Monitoring van de Uitbesteding	19
5.3.1 Kader IMVB Convenant Pensioenfondsen	19
5.3.2 Observaties	20
5.3.3 Aanbevelingen	21
5.4 Kader, Observaties en Aanbevelingen Rapportage en Transparantie	21
5.4.1 Kader IMVB Convenant Pensioenfondsen	21
5.4.2 Observaties	22
5.4.3 Aanbevelingen	22
5.5 Kader, Observaties en Aanbevelingen Overige Convenantverplichtingen	23
5.5.1 Kader IMVB Convenant Pensioenfondsen	23
5.5.2 Observaties	24
5.5.3 Aanbevelingen	26
Bijlage	27
1 Key Performance Indicatoren	29

1 Samenvatting voor de Stuurgroep

Dit rapport van de Monitoringcommissie van het Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Pensioenfondsen toont de resultaten van de Nulmeting. Het doel van de Nulmeting is inzicht verschaffen in de mate waarin de Deelnemende Pensioenfondsen op dat moment voldoen aan de afspraken die zijn opgenomen in het Brede Spoor. De Monitoringcommissie zal over haar bevindingen vertrouwelijk, in een jaarlijks monitoringrapport, via het SER-secretariaat, verslag uitbrengen aan de Stuurgroep. De Stuurgroep gebruikt het monitoringrapport om geleidingen te informeren over de implementatie van het Convenant en, zo nodig, aanbevelingen te doen voor verbetering.

1.1 Observaties

De Monitoringcommissie heeft voor de Nulmeting observaties over de volgende onderdelen gedaan:

Observaties Nulmeting Beleid

1. Meeste Deelnemende Pensioenfondsen hebben internationaal maatschappelijk verantwoord beleggingsbeleid (IMVB) geformuleerd en passen dit toe. Dat is positief. De mate van concretisering verschilt onderling significant.
2. In beleid wordt in de meeste gevallen verwezen naar principes en richtlijnen als de Global Compact van de Verenigde Naties (UNGC) of de United Nations Principles for Responsible Investment (UN PRI), maar welke aanpassingen nodig zijn voor het implementeren van de OESO-Richtlijnen en United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights (UNGP's) richtlijnen of principes is vaak (nog) niet toegelicht. Dit lijkt dus nog niet helder voor pensioenfondsbestuurders en pensioenbureaus.
3. Diverse Deelnemende Pensioenfondsen rapporteren dat ze het Convenant hebben ondertekend. Zij rapporteren echter (nog) niet hoe ze het gaan implementeren.
4. De interpretatie van bepalende termen en definities in het Convenant loopt nog uiteen; er is begripsverwarring over bijvoorbeeld de betekenis van cruciale termen als langetermijnwaardecreatie en due diligence.
5. Uit antwoorden over due diligence blijkt de OESO-definitie van het due-diligenceproces nog niet helemaal doorgedrongen te zijn, waarbij er verwarring lijkt te bestaan met het (generieke) due-diligenceproces bij uitbesteding wat een pensioenfonds hanteert.

Observaties Nulmeting Uitvoering, Monitoring Uitbesteding en Transparantie

6. Bij veel Deelnemende Pensioenfondsen ontbreekt expliciet eigen beleid voor de toepassing van hun ESG-beleid bij de uitvoerders. Idealiter stellen pensioenfondsen beleid op en geven de uitvoerders de opdracht dit uit te voeren en hierover verantwoording af te leggen. Nu wordt vaak verwezen naar (generieke) bestaande beleid van uitvoerder.
7. De mate waarin in de uitbesteding gestuurd wordt op het voorkomen en/of mitigeren van negatieve impact van activiteiten in de beleggingscategorieën en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden, is vaak nog niet helder. De indruk bestaat dat mitigeren/herstel nog niet toegepast wordt.
8. De mate van transparantie qua volledigheid, vindbaarheid en tijdigheid van informatie, verschilt significant tussen Deelnemende Pensioenfondsen. Hier is een inhaalslag nodig alvorens te kunnen verwachten dat deelnemers actief betrokken zijn bij formuleren van IMVB-prioriteiten.
9. In antwoord op de vraag hoe selectie van aandachtsgebieden in duurzaamheidsbeleid tot stand is gekomen (due diligence en/of prioriteiten van achterban) is bij aanvinken van due diligence niet onderbouwd dat het vereiste proces voor due diligence is gevolgd (als bedoeld in het zes-stappenplan van de OESO).

1.2 Aanbevelingen

Op basis van de observaties heeft de Monitoringcommissie 13 aanbevelingen voor de Stuurgroep.

Met betrekking tot beleid

1. In het eerste jaar van een complex proces als het IMVB Convenant Pensioenfondsen (het Convenant) is het logisch dat het nog niet voor alle Deelnemende Pensioenfondsen helemaal duidelijk is hoe zij te werk moeten gaan. Daarom doet de Monitoringcommissie de aanbeveling dat de Partijen van het Convenant (waar mogelijk in samenwerking) Deelnemende Pensioenfondsen, de bestuursbureaus, bestuurders, deelnemers en andere betrokkenen meenemen in het Convenantproces, en geschikte informatie en trainingen aanbieden. Aangeraden is om te beginnen met de onderwerpen waar de Monitoringcommissie van mening is dat er verwarring/ onduidelijkheden zijn (e.g. verschil in codes en richtlijnen als UNGC, UNGP's, UNPRI, OESO-richtlijnen, wie ontwikkelt het instrumentarium, etcetera). Het is aannemelijk dat toekomstige verschillen tussen de zelfevaluaties en die van

de Monitoringscommissie af zullen nemen naarmate er duidelijkheid geschapen wordt onder Deelnemende Pensioenfondsen.

2. Het is aan te bevelen om in een vroege fase van de ontwikkeling van het instrumentarium duidelijk te maken dat due diligence volgens OESO-richtlijnen een andere is dan die zoals beschreven in generieke uitbestedingsrichtlijnen conform DNB. Daarnaast lijkt het idee te bestaan dat de SER het instrumentarium ontwikkelt voor de pensioenfondsen; duidelijk moet worden dat dit door de werkgroep ontwikkeld wordt. Due diligence volgens OESO-richtlijnen vergt dat potentiële of daadwerkelijke negatieve impacts van beleggingen op stakeholders, zoals werknemers of lokale gemeenschappen, worden geïdentificeerd. Dit lijkt nieuw voor beleggers, die met ESG-beleid zich tot nog toe vooral richten op mogelijke negatieve impact op de financiële waarde van beleggingen. Dit lijkt ook nieuw voor de meerderheid van de Deelnemende Pensioenfondsen en hun uitvoerders. Er is ook nog geen werkwijze ontwikkeld om geconstateerde negatieve impacts van beleggingen te mitigeren of te herstellen; het Convenant voorziet hierin door te innoveren en te leren.
3. Het is aan te bevelen om sluitende definities voor belangrijke begrippen als langetermijnwaardecreatie en due diligence te ontwikkelen om zo het begrip te verhelderen – met betrokkenheid van de deelnemende Partijen zoals ngo's en vakbonden. Nu is in de analyse de Eumedion-definitie gehanteerd en is voornamelijk gekeken of hierbij de belangen van derden en relevante Stakeholders in beschouwing zijn genomen. Het proces van tot een sluitende definitie te komen, kan ook van waarde zijn voor alle deelnemende Partijen.

Met betrekking tot Uitbesteding

4. Wees specifiek over welke onderdelen van het Convenant worden opgenomen in de contracten met de vermogensbeheerder en/of in de contracten met de externe dienstverlener (de uitvoerder of fiduciair). Een verwijzing naar het (algemene) beleid van de uitvoerder is letterlijk te algemeen.
5. Maak een duidelijk onderscheid tussen beleid van het fonds en beleid van de uitvoerder. Idealiter formuleert het fonds zijn eigen beleid, vergelijkt deze met die van de uitvoerder, benoemt de verschillen, en besluit of deze wel of niet acceptabel zijn vanuit beleid en eigen risicohouding etcetera.
6. Besteed bij het te ontwikkelen instrumentarium tijdens de convenantsperiode (vooral) aandacht aan hoe bestaande contracten kunnen worden aangepast om de onderdelen van het Convenant toe te passen. Tijdens de convenantsperiode zullen er immers veel meer bestaande dan nieuwe contracten zijn.

7. Maak in het te ontwikkelen instrumentarium een onderscheid tussen hoe om te gaan met algemene fondsvoorwaarden (als het pensioenfonds in een beleggingsfonds deelneemt) en contractvoorwaarden (als het pensioenfonds een eigen mandaat kan afsluiten).

Monitoring van de Uitbesteding

8. Besteed in de ontwikkeling van het instrumentarium specifiek aandacht aan de risico-identificatie methodologie voor milieu- en maatschappelijke impacts voor verschillende beleggingscategorieën.
9. Ontwikkel in het instrumentarium concrete handvatten (bijvoorbeeld KPI's (Key Performance Indicators)) voor het monitoren en rapporteren van negatieve milieu- en maatschappelijke impacts.
10. Bespreek met pensioenbestuurders en bestuursbureaus hoe zij hun regierol en verantwoordelijkheid voor de implementatie van de OESO-richtlijnen en UNGP's via de monitoring en rapportages door externe dienstverleners in de praktijk kunnen invullen.

Rapportage en Transparantie

11. In het kader van transparantie over toekomstig ESG-beleid/doelstellingen valt op dat de omschrijving vaak heel summier is. Hierdoor wordt niet inzichtelijk wat het fonds gaat implementeren of veranderen. Het verdient aanbeveling om de keuzes van het pensioenbestuur ten aanzien van ESG-beleid en de implementatie van de OESO-richtlijnen/UNGP's inzichtelijk te maken voor deelnemers.
12. Om draagvlak onder deelnemers op te bouwen en hen te betrekken bij de te maken keuzes, is een langetermijnaanpak van transparante communicatie en dialoog nodig. Het verdient aanbeveling om hier zo snel mogelijk mee te starten om tijdig invulling te kunnen geven aan de Convenantafspraken.

Overige Convenantverplichtingen

13. Samenwerking is nodig om het kennisniveau over OESO-richtlijnen/UNGP's te vergroten bij pensioenfondsbestuurders/bestuursbureaus, en begripsverwarring te voorkomen bij veel gehanteerde termen. Duidelijke, niet-technische definities die goed toepasbaar en uitlegbaar zijn, moeten daarom allereerst onderdeel uitmaken van het te ontwikkelen instrumentarium.

2 Kader

Dit hoofdstuk beschrijft het doel van het Convenant, en de rol die de Monitoringcommissie en dit rapport hierin hebben.

De Partijen hebben het doel van het Convenant als volgt omschreven:

- De Partijen hebben met dit Convenant het doel om negatieve gevolgen van beleggingen door pensioenfondsen op samenleving en milieu te voorkomen, te beperken en/of te (laten) herstellen waarbij op voorhand geen risico wordt uitgesloten (artikel 1.3).
- Met het Convenant wordt invulling gegeven aan de verwachtingen die voor de pensioenfondsen voortvloeien uit de OESO-richtlijnen, de UNGP's waarbij het OESO-richtsnoer 'Responsible business conduct for institutional investors' een leidraad is voor de implementatie (artikel 1.4).
- Aangezien het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers voor pensioenfondsen nieuw is en er wereldwijd weinig voorbeelden zijn van de uitwerking en implementatie van de OESO-richtlijnen en de UNGP's door institutionele beleggers, is een belangrijke insteek van het Convenant om te leren en te innoveren (artikel 1.5).
- De implementatie van dit Convenant moet bijdragen aan, en mag geen afbreuk doen aan, het vervullen van de fiduciaire plicht van pensioenfondsen (artikel 1.6).

De Partijen willen met het Convenant de volgende doelen bereiken (artikel 1.9):

- Deelnemende Pensioenfondsen ondersteunen in het oplossen van ESG-vraagstukken die in de beleggingspraktijk van pensioenfondsen voorkomen en die zij niet alleen kunnen oplossen.
- Deelnemende Pensioenfondsen door middel van leren en innoveren streven naar optimaliseren van hun beleggingsprocessen om de impact op de ondernemingen waarin wordt belegd, te vergroten;
- Op de (middel)lange termijn verbetering realiseren voor individuen en groepen die (mogelijk) de negatieve effecten ondervinden die gerelateerd zijn aan de activiteiten van ondernemingen waarin Deelnemende Pensioenfondsen direct of indirect beleggen;
- Op de korte termijn (de Convenanttermijn) procesafspraken maken en implementeren over beleid en activiteiten van Deelnemende Pensioenfondsen, zoals hieronder omschreven in paragrafen 2 tot en met 8.

Positionering Nulmeting

- De Monitoringcommissie monitort de afspraken in het Convenant. De Geledingen zullen ten behoeve van de monitoring deze afspraken, voor zover nodig, verder vertalen in zinvolle, meetbare en duidelijke criteria. (artikel 20.2).
- Om de voortgang van het Convenant, in het geheel en op zowel het Brede als Diepe Spoor, te kunnen monitoren, ontwikkelen de Geledingen in aanvulling op de doelen en afspraken in dit Convenant KPI's. Op basis van de Nulmeting worden in de KPI's de doelpercentages vastgelegd voor het beleid (jaar 1), de uitbesteding (jaar 1 en 2), de monitoring (jaar 1 en 2) en de transparantie (jaar 1, 2 en 3), volgens de formules in Bijlage 2. De KPI's kunnen worden aangepast als de Stuurgroep daartoe besluit.
- Deze rapportage van de monitoringcommissie betreft de Nulmeting. Het doel van de Nulmeting is inzicht verschaffen in de mate waarin de Deelnemende Pensioenfondsen op dat moment voldoen aan de afspraken die zijn opgenomen in het Brede Spoor. Deze Nulmeting heeft dus betrekking op een feitelijke inventarisatie van door de Deelnemende Pensioenfondsen vastgesteld beleid, uitbesteding, uitvoering, en monitoring, zoals door hen zelf gerapporteerd.

Werkwijze Monitoringcommissie

- De Monitoringcommissie monitort jaarlijks de voortgang die de Partijen boeken met de uitvoering van de afgesproken activiteiten, uitgaande van de principes van redelijkheid en billijkheid.
- De Monitoringcommissie houdt toezicht op de kwaliteit en de kwantiteit van de input van de Partijen.
- Als het nodig is, kan zij de Partijen vragen om de verstrekte informatie toe te lichten en/of ontbrekende informatie toe te zenden, voor zover dit niet reeds gevalideerde externe informatie betreft.
- De Monitoringcommissie zal over haar bevindingen vertrouwelijk, in een jaarlijks monitoringrapport, via het SER-secretariaat, verslag uitbrengen aan de Stuurgroep.
- De Stuurgroep gebruikt het monitoringrapport om Geledingen te informeren over de implementatie van het Convenant en zo nodig aanbevelingen te doen voor verbetering.

Samenstelling Monitoringcommissie

- C. M. (Kees) Gootjes, M.Sc.
- Drs.ing. (Udeke) Huiskamp MBA
- Prof.dr. A.M.H. (Alfred) Slager RBA

3 Procesbeschrijving

In dit hoofdstuk wordt kort ingegaan op het proces rondom de totstandkoming van deze Nulmeting van het Convenant.

Volgens het Convenant dient er een onafhankelijke Monitoringcommissie opgericht te worden, die “jaarlijks de voortgang monitort die de Partijen boeken met de uitvoering van de afgesproken activiteiten”. De Commissie zal de gemaakte afspraken in het Convenant monitoren, op basis van ‘zinnvolle, meetbare en duidelijke criteria’ die opgesteld worden door de Geledingen. Deze criteria worden vervolgens omgezet in KPI’s. In het eerste jaar van het Convenant moet de Monitoringcommissie een Nulmeting uitvoeren, die als basis zal dienen van KPI’s voor beleid, uitbesteding, monitoring en transparantie.

Idealiter had deze Nulmeting in het eerste of uiterlijk het tweede kwartaal na de inwerkingtreding van het Convenant uitgevoerd moeten worden. Het is niet gelukt om de Nulmeting binnen deze tijdslijn uit te voeren, Dit heeft te maken met verschillende factoren, zoals de nieuwigheid van het proces, de ontwikkeling van de tool die wat meer tijd in beslag nam dan gepland, en de drukke agenda’s van de verschillende Geledingen, het SER-secretariaat, en de Monitoringcommissie.

Deze latere uitvoering van de Nulmeting lijkt echter geen significante impact te hebben op de uitvoering van het Convenant, onder andere omdat de hoofdconclusies al een half jaar na het ondertekenen van het Convenant (voor de zomervakantie) aan de Stuurgroep zijn gepresenteerd.

De Monitoringcommissie heeft getracht de Nulmeting zo feitelijk en objectief mogelijk uit te voeren, zodat een zo zuiver mogelijk beeld ontstaat van de huidige stand van Deelnemende Pensioenfondsen. Zo is het hoor- en wederhoorproces zo feitelijk als mogelijk gevoerd, zodat niet – onbedoeld – de indruk van een beoordeling zou kunnen hebben ontstaan.

3.1 Concrete stappen

De Monitoringcommissie heeft verschillende stappen ondernomen van februari tot juni 2019 na de inwerkingtreding van het Convenant op 1 januari 2019. Deze zijn hieronder kort beschreven:

- Afstemming met het SER-secretariaat – de Monitoringcommissie heeft verschillende malen haar werkwijze besproken en afgestemd met het SER-secretariaat, zowel per email als via conference calls.
- Kennismaking Stuurgroep – naast de afstemming heeft de Monitoringcommissie ook kennisgemaakt met de Stuurgroep, inclusief de nieuwe voorzitter van het Convenant. Dit gebeurde tijdens een meeting bij de FNV op 28 maart 2019.
- Advisering monitoringstool – voor en tijdens de ontwikkeling van de monitoringstool zoals beschreven in artikel 20.8 van het Convenant – heeft de Monitoringcommissie verschillende keren input en advies geleverd.
- Onderlinge afstemmingen over aanpak Nulmeting en toepassing principes – de Monitoringcommissie heeft van februari tot juni meerdere keren afgesproken om onderling af te stemmen. Dit gebeurde zowel fysiek als via conference calls.
- Afstemming met de werkgroep monitoring – de Monitoringcommissie heeft in een meeting afstemming gezocht met de werkgroep monitoring. Deze meeting vond plaats op 14 juni 2019, en werd fysiek en via conference calls bijgewoond.
- Presentatie voorlopige resultaten aan de Stuurgroep – de Monitoringcommissie heeft op 27 juni 2019 de voorlopige resultaten van de Nulmeting gepresenteerd aan de Stuurgroep, op basis van de informatie die op dat moment in de monitoringstool beschikbaar was.
- Review van resultaten Nulmeting en terugkoppeling aan SER-secretariaat – de Monitoringcommissie heeft nauw contact gehouden met het SER-secretariaat tijdens het gehele proces, inclusief de dataverwerking van beleid, uitbesteding, monitoring, rapportage en transparantie.

4 Kwantitatieve samenvatting Nulmeting

4.1 Responspercentage

Om de nulsituatie een half jaar na de ondertekening van het Convenant te kunnen bepalen, zijn de Deelnemende Pensioenfondsen en Partijen gevraagd een monitoringstool in te vullen. Aan de hand van circa 50 KPI's rapporteren Deelnemende Pensioenfondsen in welke mate het pensioenfonds voldoet aan de afspraken zoals opgenomen in het Brede Spoor van het Convenant. Tevens is gevraagd om bewijslast aan het monitoringstool toe te voegen. Voor deelnemende Partijen (anders dan Deelnemende Pensioenfondsen) zijn in de monitoringstool specifieke KPI's opgenomen. De Nulmeting en het gebruik van de tool is voor Convenantpartijen een nieuw fenomeen en niet alle Deelnemende Pensioenfondsen en Partijen hebben deze op tijd ingevuld of op tijd gereageerd op de hoor- en wederhoorfase. Om zoveel mogelijk data te verzamelen is de openstelling van de monitoringstool met enkele weken verlengd. Van de totaal 79 Deelnemende Pensioenfondsen hebben drie Deelnemende Pensioenfondsen de tool niet ingevuld omdat zij in de loop van het jaar zijn aangesloten. Daarmee is deze Nulmeting gebaseerd op meer dan 90 procent van de Deelnemende Pensioenfondsen en deelnemende Partijen, een responspercentage dat de Monitoringscommissie geschikt acht voor de Nulmeting.

Bij een groot aantal Deelnemende Pensioenfondsen en bij een groot aantal KPI's is de score van de zelfbeoordeling door Deelnemende Pensioenfondsen aangepast ten behoeve van deze Nulmeting. Deze aanpassingen zijn uitgevoerd door het SER-secretariaat in overleg met de Monitoringcommissie na raadpleging van de meegeleverde bewijslast door Deelnemende Pensioenfondsen en na het doorlopen van een hoor- en wederhoorprocedure in de monitoringstool. Daarbij was de insteek om de Nulmeting zo feitelijk en objectief mogelijk uit te voeren zodat een zo 'zuiver' mogelijk beeld ontstaat van de nulsituatie een half jaar na de inwerkingtreding van het Convenant.

Dat in een groot aantal gevallen de KPI-score is aangepast, is zeer waarschijnlijk een reflectie van het feit dat er onduidelijkheid/verwarring is over de inhoud van de KPI's zoals opgenomen in het Convenant en de interpretatie daarvan door de Deelnemende Pensioenfondsen.

4.2 Overkoepelende resultaten Nulmeting

Om een overkoepelend beeld te geven van de nulsituatie van de uitvoering van het Brede Spoor, is in onderstaande tabel een samenvatting gegeven van de resultaten van de gemiddelde score op de afzonderlijke hoofdindicatoren voor de vier onderdelen van het Brede Spoor. Omdat hier gewerkt is met een gemiddelde, wijken deze percentages af van de scores van de tracking indicatoren (zie paragraaf 5.4)

Tabel 4.1 Gemiddelde score op alle hoofdindicatoren voor de vier onderdelen van het Brede Spoor

	Ja	Nee	Gedeeltelijk	Nvt
Beleid	33%	63%	4%	
Uitbesteding	3%	23%	4%	*69%
Monitoring van uitbesteding	27%	65%	7%	1%
Rapportage en transparantie	24%	48%	12%	16%
	* De reikwijdte van de KPI's voor uitbesteding hebben uitsluitend betrekking op nieuwe contracten.			

De tabel laat zien dat circa eenderde van de Deelnemende Pensioenfondsen delen van het Convenant beleidsmatig heeft ingevuld en dat de daadwerkelijke verwerking van het Convenant in (nieuwe) contracten voor de uitbesteding nog nauwelijks is gestart. Voorts laat de tabel zien dat bij minder dan de helft van de Deelnemende Pensioenfondsen een proces is geïmplementeerd van monitoring van de uitbesteding en publiek beschikbare rapportage over het gevoerde ESG-beleid, zoals in het Convenant vastgelegd.

5 Kader, Observaties en Aanbevelingen Nulmeting

In dit hoofdstuk beschrijft de monitoringcommissie haar observaties en aanbevelingen. Het Convenant bestaat uit de volgende onderdelen:

- Beleid
- Uitbesteding
- Monitoring Uitbesteding
- Transparantie en Rapportage
- Overige Verplichtingen.

Voor elk onderdeel wordt – verkort – het kader uit het Convenant beschreven, welke observaties de Monitoringcommissie hierbij heeft, en welke aanbevelingen hier eventueel uit voortvloeien.

5.1 Kader, Observaties en Aanbevelingen Beleid

5.1.1 Kader IMVB Convenant Pensioenfondsen

De volgende – verkorte – onderdelen zijn relevant voor de Nulmeting van beleid:

Convenant Artikel 3.1 – Voor Deelnemende Pensioenfondsen geldt dat zij zo snel mogelijk doch uiterlijk binnen twee jaar na inwerkingtreding van het Convenant het ESG-beleid in lijn brengen met de OESO-richtlijnen en UNGP's. Dit beleid bevat ten minste:

- a. Een commitment aan de OESO-richtlijnen en UNGP's;
- b. Een beschrijving hoe het Deelnemende Pensioenfonds de verschillende ESG-due diligencestappen conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's invult en verankert in de uitbesteding, monitoring en rapportage van Externe Dienstverleners;
- c. Een toelichtende tekst op thematische aandachtsgebieden, inclusief gebruik van standaarden, die de Deelnemende Pensioenfondsen op basis van informatie, komende uit een ESG-due-diligenceprocedure, als risicovol beoordelen, en op thematische aandachtsgebieden die volgen uit prioriteiten van de achterban van het betreffende Deelnemende Pensioenfonds;
- d. Informatie over de activiteiten waar het individuele Deelnemende Pensioenfonds niet in zal beleggen;
- e. De stemaanpak voor beursgenoteerde ondernemingen en de Engagement aanpak voor beursgenoteerde ondernemingen en corporate credits, direct of via de

uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijnwaardecreatie bij ondernemingen;

- f. Een omschrijving hoe (maatschappelijke) waardecreatie op de lange termijn als een leidend principe wordt gehanteerd.

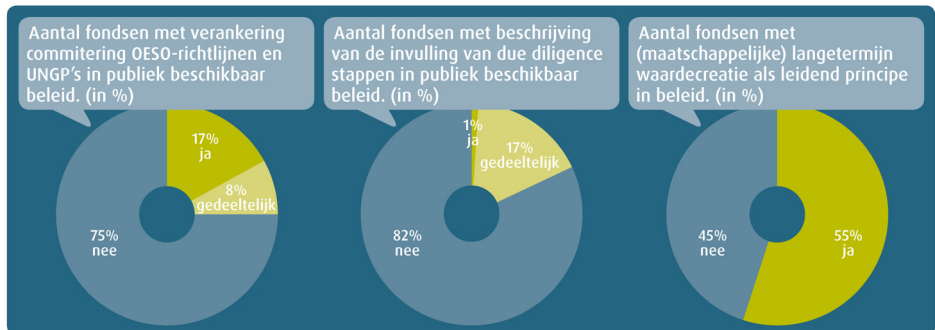
Convenant Artikel 3.2 – De Partijen ontwikkelen binnen één jaar na inwerkingtreding van het Convenant gezamenlijk een instrumentarium [...]. Onderdeel hiervan is een advies voor beleidsteksten met de OESO-richtlijnen en UNGP's als uitgangspunt die voldoen aan de criteria zoals beschreven in artikel 3.1.

Convenant Artikel 3.4 – Waar mogelijk en zinvol betrekken Deelnemende Pensioenfondsen derden die Deelnemende Pensioenfondsen als stakeholders zien bij het ontwikkelen van ESG-beleid. Deelnemende Pensioenfondsen zorgen voor draagvlak onder deelnemers voor de keuzes over verantwoord beleggen.

5.1.2 Observaties

Een aantal algemene observaties en conclusies kunnen getrokken worden door de Monitoringcommissie.

Figuur 5.1 Observaties en conclusies Nulmeting IMVB Convenant Pensioenfondsen

1. De meeste Deelnemende Pensioenfondsen hebben ESG-beleid geformuleerd en passen dit toe. De mate van concretisering en volledigheid verschilt onderling significant. In beleid wordt in veel gevallen verwezen naar de UNGC, de door de Verenigde Naties ondersteunde UN PRI. Meerdere Deelnemende Pensioenfondsen wekken de indruk dat het opnemen van de UNGC gelijk staat aan het implementeren van de OESO-richtlijnen en UNGP's. Een deel van de Deelnemende Pensioenfondsen wekt ook de indruk dat het ondertekenen van het

Convenant gelijk staat aan een commitment aan de OESO-richtlijnen en UNGP's. Het is ook bij verschillende Deelnemende Pensioenfondsen onduidelijk welke aanpassingen nodig zijn voor het implementeren van de OESO-richtlijnen en de UNGP's, en/of wordt het veelal (nog) niet toegelicht. Een relatief klein deel (minder dan 10 procent) van de Deelnemende Pensioenfondsen heeft een publiek beschikbare beschrijving van de due-diligencestappen en/of hoe dit verankerd is in de uitbesteding, monitoring en rapportage.

2. Er wordt door veel Deelnemende Pensioenfondsen verwezen naar het beleid van de uitvoerder, in sommige gevallen is deze in het beleid van het pensioenfonds geheel overgenomen en daarmee intern geaccordeerd. In een aantal gevallen staat zelfs dat alleen de uitvoerder beleid heeft op de onderwerpen. Onduidelijk is of het pensioenfonds daarmee het volledige beleid van de uitvoerder onderschrijft.
3. Diverse Deelnemende Pensioenfondsen rapporteren dat ze het Convenant hebben ondertekend maar (nog) niet hoe ze het gaan implementeren. Daarnaast wachten veel Deelnemende Pensioenfondsen op het instrumentarium.
4. De interpretatie van bepalende termen en definities in het Convenant loopt nog uiteen; er is begripsverwarring over bijvoorbeeld de betekenis van langetermijnwaardecreatie en due diligence. Hier wordt veelal verwezen naar waardecreatie voor de deelnemers in tegenstelling tot maatschappelijke waarde voor derden (stakeholders) zoals degenen die de negatieve impact van investeringen in bedrijven als eerste ervaren – iets wat centraal staat in het Convenant. Uit antwoorden over due diligence blijkt dat de OESO-definiëring van het due-diligenceproces nog niet helemaal duidelijk is voor de Deelnemende Pensioenfondsen.

5.1.3 Aanbevelingen

Ten behoeve van het lerend vermogen van het Convenantproces worden een aantal aanbevelingen gedaan aan de hand van de observaties.

1. In het eerste jaar van een complex proces als het IMVB Convenant Pensioenfondsen is het logisch dat het nog niet voor alle Deelnemende Pensioenfondsen helemaal duidelijk is hoe zij te werk moeten gaan. Daarom doet de Monitoringcommissie de aanbeveling dat de Partijen van het Convenant (waar mogelijk in samenwerking) Deelnemende Pensioenfondsen, hun bestuursbureaus, bestuurders, deelnemers en andere betrokkenen meeneemt in het Convenantproces, en geschikte informatie en trainingen aanbiedt. Aangeraden is om te beginnen met de onderwerpen waarover de Monitoringcommissie van mening is dat er verwarring/onduidelijkheden zijn (bijvoorbeeld verschil UNGC,

UNGP's, UNPRI, OESO-richtlijnen, ontwikkeling van instrumentarium). Het is aannemelijk dat toekomstige verschillen tussen de zelfevaluaties en de Monitoringcommissie af zullen nemen naarmate er duidelijkheid geschapen wordt onder Deelnemende Pensioenfondsen.

2. Het is aan te bevelen om in een vroege fase van de ontwikkeling van het instrumentarium duidelijk te maken dat due diligence volgens OESO-richtlijnen een andere is dan die zoals beschreven in generieke uitbestedingsrichtlijnen conform DNB. Daarnaast lijkt het idee te bestaan dat de SER een instrumentarium ontwikkelt voor de pensioenfondsen. Duidelijk moet worden dat dit door de werkgroep ontwikkeld wordt. Due diligence volgens OESO-richtlijnen vergt dat potentiële of daadwerkelijke negatieve impacts van beleggingen op stakeholders zoals werknemers of lokale gemeenschappen worden geïdentificeerd. Dit lijkt nieuw voor beleggers, die met ESG-beleid zich tot nog toe vooral richten op mogelijke negatieve impact op de financiële waarde van beleggingen. Dit lijkt ook nieuw voor de meerderheid van de Deelnemende Pensioenfondsen en hun uitvoerders. Er is ook nog geen werkwijze ontwikkeld om geconstateerde negatieve impacts van beleggingen te mitigeren of te herstellen; het Convenant voorziet hierin door te innoveren en te leren.
3. Het is aan te bevelen om een sluitende definitie voor langetermijnwaardecreatie en due diligence te ontwikkelen om zo het begrip te verhelderen – met betrokkenheid van de deelnemende Partijen zoals ngo's en vakbonden. Nu is in de analyse de Eumedion-definitie gehanteerd en is voornamelijk gekeken of hierbij de belangen van derden en relevante Stakeholders in beschouwing zijn genomen. Het proces van tot een sluitende definitie te komen, kan ook van waarde zijn voor alle deelnemende Partijen.

5.2 Kader, Observaties en Aanbevelingen Uitbesteding

5.2.1 Kader IMVB Convenant Pensioenfondsen

Meerdere onderdelen van het Convenant hebben betrekking op uitbesteding. Zo verwacht artikel 3.1b dat Deelnemende Pensioenfondsen beschrijven “hoe het Deelnemende Pensioenfonds de verschillende ESG-due-diligencestappen conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's invult en verankert in de uitbesteding, monitoring en rapportage van Externe Dienstverleners”;

Convenant artikel 4.1 licht dat toe, door aan te geven dat Deelnemende Pensioenfondsen “zelf verantwoordelijk [blijven] voor de implementatie van de OESO-richtlijnen en de UNGP's in de beleggingscategorieën. Om ervoor te zorgen dat de OESO-richtlijnen en de UNGP's worden geïmplementeerd in de beleggingscategorieën van

Deelnemende Pensioenfondsen, worden deze richtlijnen verankerd in contracten met Externe Dienstverleners. Het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers is een leidraad voor de implementatie hiervan.”

Dit wordt uitgewerkt in artikel 4.1 en 4.2. Inhoudelijk zijn de volgende – verkorte – onderdelen relevant voor de Nulmeting van uitbesteding:

Convenant artikel 4.1 – In nieuwe contracten met Externe Dienstverleners zullen Deelnemende Pensioenfondsen ten minste opnemen dat de Externe Dienstverlener in de beleggingscategorieën van het Deelnemende Pensioenfonds conform de OESO-richtlijnen en UNGP’s:

- a. ESG implementeert in beleid en managementsystemen en langetermijnwaardecreatie als een leidend principe hanteert;
- b. (potentiële) negatieve impact van activiteiten in de beleggingscategorieën van het Deelnemend Pensioenfonds identificeert en prioriteert, en daarbij relevante stakeholders betreft;
- c. invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om te bevorderen dat negatieve impact van activiteiten in de beleggingscategorieën wordt voorkomen of gemitigeerd;
- d. invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om beursgenoteerde ondernemingen waarin belegd wordt en die een negatieve impact veroorzaken of daaraan bijdragen, op basis van tijdsgebonden vragen te stimuleren om negatieve impact te voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden;
- e. indien artikel 8.3 van toepassing is, processen inricht om herstel en/of verhaal beschikbaar te maken;
- f. indien wordt overgegaan tot (tijdelijke) vermindering of desinvestering van beleggingen in ondernemingen die zijn geprioriteerd op basis van de ernst van de negatieve impact, de mogelijke negatieve impacts voor benadeelden daarvan heeft meegewogen;
- g. verantwoording aflegt door resultaten te monitoren en te rapporteren aan het Deelnemende Pensioenfonds, met inachtneming van de rapportagevereisten zoals beschreven in paragraaf 5 van dit Convenant.

Convenant artikel 4.2 – De Partijen ontwikkelen binnen één jaar na inwerkingtreding van het Convenant gezamenlijk een instrumentarium met daarin een advies voor teksten die Deelnemende Pensioenfondsen kunnen overnemen in contracten met Externe Dienstverleners, waarin van deze Externe Dienstverleners gevraagd wordt due diligence uit te voeren conform de OESO-richtlijnen en de UNGP’s die

voldoen aan de criteria zoals beschreven in artikel 4.1. “[...] Ten aanzien van bestaande contracten die niet binnen de looptijd van het Convenant worden vernieuwd, zullen Deelnemende Pensioenfondsen zich inspannen om deze in lijn te brengen met de afspraken in artikel 4.1 en 5.1”.

5.2.2 Observaties

Een aantal algemene observaties en conclusies kunnen getrokken worden door de Monitoringcommissie op basis van haar activiteiten zoals hierboven beschreven.

1. Minder dan 10 procent van de Deelnemende Pensioenfondsen geven aan dat bij uitbesteding gedeeltelijk of grotendeels wordt voldaan aan de in het Convenant beschreven principes (OESO, UNGP’s). Een aantal Deelnemende Pensioenfondsen verwijst in meerdere mate naar het beleid van de uitvoerder. Het valt op dat veel Deelnemende Pensioenfondsen niet specifiek zijn waar en hoe het beleid en/of uitbestedingscontract is opgenomen.
2. Er wordt door veel Deelnemende Pensioenfondsen verwezen naar het beleid van de uitvoerder. In sommige gevallen is deze in het beleid van het pensioenfonds geheel overgenomen en daarmee intern geaccordeerd. In een aantal gevallen staat zelfs dat alleen de uitvoerder beleid heeft op de onderwerpen. Onduidelijk is of het pensioenfonds daarmee het volledige beleid van de uitvoerder onderschrijft. Hier zouden wij graag terugzien in het beleid of op de website, dat het beleid van de uitvoerder van kracht is en – indien dit gedeeltelijk van kracht is – eventueel welk deel.
3. Voortbouwend op de observaties over beleid van pensioenfonds en uitvoerder, is het niet realistisch te veronderstellen dat deze een-op-een op elkaar aansluiten. Het huidige beleid van een aantal Deelnemende Pensioenfondsen suggereert van wel. Hiermee loopt een pensioenfonds zelfs – in theorie – reputatierisico, omdat het kan worden aangesproken op ESG-keuzes, wat eigenlijk niet uit eigen beleid vloeit. Idealiter formuleert het fonds zijn eigen beleid, vergelijkt deze met die van de uitvoerder, benoemt de verschillen, en besluit of deze wel of niet acceptabel zijn vanuit beleid, risicohouding enzovoort.
4. Met betrekking tot de implementatie van het beleid is bij de Nulmeting bevraagd in hoeverre de contracten voldoen aan de convenantsverplichtingen omtrent uitbesteding. De antwoorden variëren hier. Een aantal Deelnemende Pensioenfondsen geeft aan dat 100 procent van de contracten reeds voldoet en verwijst hierbij naar het beleid van de uitvoerder. Sommige Deelnemende Pensioenfondsen geven aan dat zij met de uitvoerder hebben afgesproken dat, al voor de inwerkingtreding van het Convenant, de investeringen conform de Convenantverplichtingen moeten plaatsvinden.

5. Met betrekking tot de vraag of hernieuwde/nieuwe contracten de voorwaarde hebben dat de Externe Dienstverlener (potentiële) negatieve impact van activiteiten in de beleggingscategorieën van het Deelnemend Pensioenfonds identificeert en prioriteert en daarbij relevante stakeholders betreft, geeft een zeer beperkt aantal Deelnemende Pensioenfonds aan dat identificatie en prioritering van activiteiten met een negatieve impact contractueel is vastgelegd. Een aandachtspunt hierbij is dat een fonds aangeeft dat invloed aanwenden niet is vastgelegd in het contract, maar in de fondsvoorwaarden. Dit is relevant voor het te ontwikkelen instrumentarium.
6. Over de periode van de Nulmeting, tot juni 2019, hebben elf Deelnemende Pensioenfonds aangegeven in totaal 29 nieuwe contracten afgesloten te hebben en zijn er door vier Deelnemende Pensioenfonds in totaal dertig bestaande contracten aangepast. Hoewel het totaal aantal contracten niet bekend is voor alle beleggingscategorieën van de Deelnemende Pensioenfonds, is het aanneemelijk dat dit een veelvoud is. Bijzondere aandacht zal daarom moeten zijn voor de inspanningen om bestaande contracten in lijn te brengen met de afspraken in 4.1 binnen de looptijd van het Convenant.

5.2.3 Aanbevelingen

1. Wees specifiek over welke onderdelen van het Convenant in de contracten met de vermogensbeheerder en/of in de contracten met de externe dienstverlener (de uitvoerder of fiduciair) worden opgenomen. Een verwijzing naar het (algemene) beleid van de uitvoerder is letterlijk te algemeen.
2. Maak een duidelijk onderscheid tussen beleid van het fonds en beleid van de uitvoerder. Idealiter formuleert het fonds zijn eigen beleid, vergelijkt deze met die van de uitvoerder, benoemt de verschillen, en besluit of deze wel of niet acceptabel zijn vanuit beleid en eigen risicohouding enzovoort.
3. Besteed bij het te ontwikkelen instrumentarium tijdens de convenantsperiode (vooral) aandacht hoe bestaande contracten kunnen worden aangepast om de onderdelen van het Convenant toe te passen. Tijdens de convenantsperiode zullen er immers veel meer bestaande dan nieuwe contracten zijn.
4. Maak in het te ontwikkelen instrumentarium een onderscheid tussen hoe om te gaan met algemene fondsvoorwaarden (als het pensioenfonds in een beleggingsfonds deelneemt) en contractvoorwaarden (als het pensioenfonds een eigen mandaat kan afsluiten).

5.3 Kader, Observaties en Aanbevelingen Monitoring van de Uitbesteding

5.3.1 Kader IMVB Convenant Pensioenfondsen

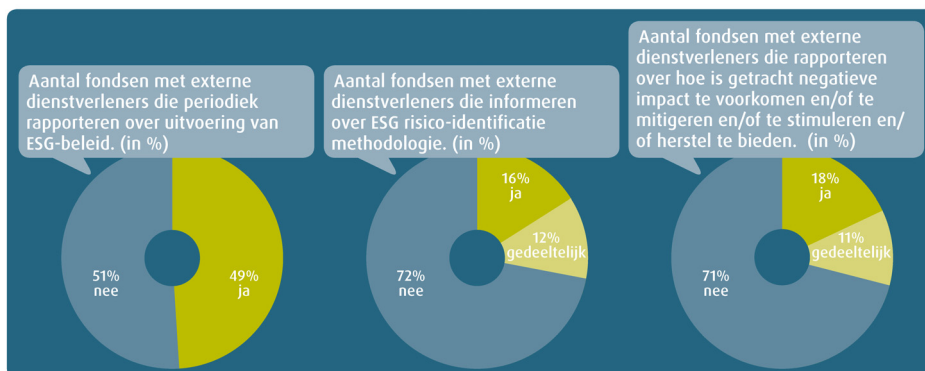
Externe dienstverleners voor fiduciair beheer van vermogen van onder andere pensioenfondsen geven reeds vele jaren uitvoering aan ESG-beleid en voorzien in monitoringsrapportages over de uitvoering. Echter, deze monitoring en rapportage is nog niet (systematisch) gebaseerd op de OESO-richtlijnen en de UNGP's en de daaruit volgende due-diligenceaanpak. In het Convenant is vastgelegd dat Deelnemende Pensioenfondsen zo snel mogelijk, doch uiterlijk binnen drie jaar na inwerkingtreding van het Convenant, de rapportagevereisten conform de OESO-richtlijnen/UNGP's in de contracten met Externe Dienstverleners opnemen. Het doel van deze rapportagevereisten aan externe dienstverlening is de monitoring van onder andere:

- a. De voortgang van de uitvoering van het ESG-beleid.
- b. De risico-identificatie methodologie en bevindingen over de negatieve impact die geïdentificeerd is in de beleggingscategorieën.
- c. Informatie hoe negatieve impact in de beleggingscategorieën getracht is te voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden.
- d. De ernst van de negatieve impact.

Om Deelnemende Pensioenfondsen te ondersteunen in de implementatie van deze nieuwe rapportagevereisten is in het Convenant vastgelegd dat Partijen binnen één jaar na inwerkingtreding van het Convenant een gezamenlijk instrumentarium zullen ontwikkelen waaruit Deelnemende Pensioenfondsen de rapportagevereisten voor Externe Dienstverleners kunnen overnemen. Ten tijde van de Nulmeting zijn bovenstaande Convenantverplichtingen nog niet van toepassing, maar desalniettemin is in de Nulmeting aan Deelnemende Pensioenfondsen gevraagd in hoeverre zij de uitbesteding monitoren.

5.3.2 Observaties

Figuur 5.2 Observaties en conclusies over de Monitoring van de Uitbesteding

In meer dan de helft van de gevallen hebben Deelnemende Pensioenfondsen in rapportagevereisten opgenomen dat externe dienstverleners periodiek de voortgang van de uitvoering van ESG-beleid rapporteren (nota bene dit betreft algemeen ESG-beleid, niet specifiek de uitvoering van OESO-richtlijnen/UNGP's). Dit sluit aan op de eerdere observaties over de huidige praktijk van ESG-uitvoering door externe dienstverleners. Uit de Nulmeting blijkt dat de externe dienstverlener in ruim de helft van de gevallen niet rapporteert over de ESG-risico-identificatiemethodologie. Risico-identificatie is een essentieel onderdeel van due diligence om mogelijke negatieve gevolgen voor stakeholders, zoals werknemers of lokale gemeenschappen te identificeren en vervolgens te kunnen mitigeren. Voorts blijkt uit de Nulmeting dat ruim de helft van de Deelnemende Pensioenfondsen niet wordt geïnformeerd over de negatieve impact van beleggingen. Deze informatie is essentieel om negatieve impact van activiteiten in de beleggingscategorieën te voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden. Overigens wordt uit de Nulmeting niet duidelijk in hoeverre de circa 30 procent Deelnemende Pensioenfondsen die wel geïnformeerd worden over gevallen waarin het aanwenden van invloed niet leidt tot voldoende voortgang, daadwerkelijk bijstuurt (bijvoorbeeld mitigerende maatregelen of desinvesteringen). Om te voldoen aan de Convenantverplichtingen zal tenminste tweederde van de Deelnemende Pensioenfondsen in de komende twee jaar de rapportagevereisten met externe dienstverlener moeten aanpassen om monitoring en bijsturing van situaties waarin het aanwenden van invloed niet heeft geleid tot voldoende voortgang, mogelijk te maken.

5.3.3 Aanbevelingen

1. Besteed in de ontwikkeling van het instrumentarium specifiek aandacht aan de risico-identificatiemethodologie voor milieu- en maatschappelijke impacts voor verschillende beleggingscategorieën.
2. Ontwikkel in het instrumentarium concrete handvatten (zoals KPI's) voor het monitoren en rapporteren van negatieve milieu- en maatschappelijke impacts.
3. Bespreek met pensioenfondsbestuurders en bestuursbureaus hoe zij hun regierol en verantwoordelijkheid voor de implementatie van de OESO-richtlijnen en UNGP's via de monitoring en rapportages door externe dienstverleners in de praktijk kunnen invullen.

5.4 Kader, Observaties en Aanbevelingen Rapportage en Transparantie

5.4.1 Kader IMVB Convenant Pensioenfondsen

Transparantie op basis van openbare rapportages is een kernprincipe van maatschappelijk verantwoord beleggen. Pensioenfondsen zijn sinds 2014 verplicht om in hun jaarlijkse bestuursverslag te vermelden op welke wijze in het beleggingsbeleid rekening wordt gehouden met milieu en klimaat, mensenrechten en sociale verhoudingen. Zo snel mogelijk, doch uiterlijk drieënhalf jaar na inwerkingtreding van het Convenant zullen Deelnemende Pensioenfondsen hun openbare rapportages uitbreiden om conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's te rapporteren. Die rapportage en transparantie bevat onder andere:

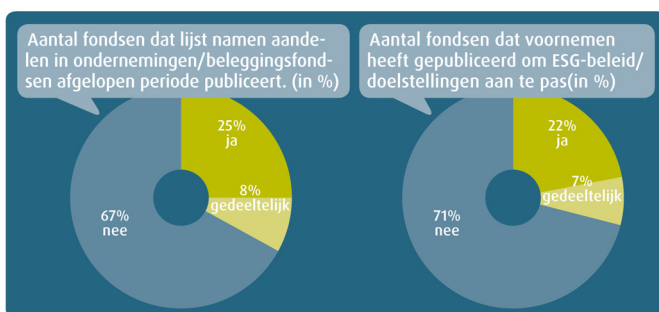
- a. Een lijst van namen van ondernemingen en/of beleggingsfondsen waarin het vermogen is belegd;
- b. De aanpak ten aanzien van due diligence conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's;
- c. Hoe het ESG-beleid van het Deelnemende Pensioenfonds geïntegreerd is in de verschillende Beleggingscategorieën;
- d. De Engagement activiteiten, de resultaten daarvan en de daaruit volgende beslissingen;
- e. Een toelichting op het stembeleid in aandeelhoudersvergaderingen;
- f. Toekomstig ESG-beleid en ESG-doelstellingen.

Transparante communicatie over ESG-beleid en de wijze waarop Deelnemende Pensioenfondsen de OESO-richtlijnen en UNGP's willen implementeren met prioritering en focus die passend is voor het pensioenfonds en zijn deelnemers, is een eerste stap om deelnemers te kunnen betrekken bij het maken van keuzes. Transparante communicatie is essentieel om draagvlak te kunnen opbouwen. Om deze

rapportage en transparantie te implementeren, ontwikkelen de Convenantspartijen binnen één jaar na inwerkingtreding van het Convenantinstrumentarium.

5.4.2 Observaties

Figuur 5.3 Observaties en conclusies over de Rapportage en Transparantie

Circa een kwart van de Deelnemende Pensioenfondsen publiceert volgens de Nulmeting een lijst van alle ondernemingen en/of beleggingsfondsen van beursgenoteerde aandelen portefeuille(s) waarin wordt belegd en circa een derde rapporteert een lijst met ondernemingen waarmee engagement wordt gevoerd. In een minderheid van de gevallen rapporteren Deelnemende Pensioenfondsen over welke onderwerpen engagement wordt gevoerd, wat de resultaten zijn en welke vervolgstappen zijn genomen.

Over toekomstig ESG-beleid en ESG-doelstellingen wordt door circa een derde deel van de Deelnemende Pensioenfondsen gerapporteerd. De mate van transparantie qua volledigheid, vindbaarheid, en tijdigheid van informatie, verschilt significant tussen Deelnemende Pensioenfondsen. Hier is een verbeterslag nodig alvorens te kunnen verwachten dat deelnemers actief betrokken zijn bij het formuleren van ESG-prioriteiten.

5.4.3 Aanbevelingen

1. In het kader van transparantie over toekomstig ESG-beleid/doelstellingen valt op dat de omschrijving vaak heel summier is. Hierdoor wordt niet inzichtelijk wat het fonds gaat implementeren of veranderen. Het verdient aanbeveling om de keuzes van het pensioenfondsbestuur bij ESG-beleid en de implementatie van de OESO-richtlijnen/UNGP's inzichtelijk te maken voor deelnemers;
2. Om draagvlak onder deelnemers op te bouwen en hen te betrekken bij de te maken keuzes is een langetermijnaanpak van transparante communicatie en

dialogo nodig. Het verdient aanbeveling om hier zo snel mogelijk mee te starten om tijdig invulling te kunnen geven aan Convenantafspraken (ref. artikel 1.6);

3. Een aantal Deelnemende Pensioenfondsen heeft bijzonder overzichtelijke weergaves ten aanzien van de beleggingen en het stemgedrag. Er zijn Deelnemende Pensioenfondsen die de beleggingen categoriseren per land, sector en het vermogen. Vergelijkbare overzichten worden gemaakt voor stemgedrag, waarbij een overzicht is gemaakt van landen/sectoren, bedrijven, onderwerp en stemming. Dat creëert transparantie en kan als voorbeeld dienen voor het instrumentarium dat voor rapportage en transparantie ontwikkeld wordt.

5.5 Kader, Observaties en Aanbevelingen Overige Convenantverplichtingen

5.5.1 Kader IMVB Convenant Pensioenfondsen

1. De Partijen ontwikkelen gezamenlijk binnen één jaar na inwerkingtreding van het Convenant een instrumentarium dat Deelnemende Pensioenfondsen zullen overwegen en kunnen gebruiken om de OESO-richtlijnen en UNGP's te implementeren in beleid, contracten met Externe Dienstverleners, monitoring en rapportage.
2. Daartoe wordt een werkgroep ingesteld die belast wordt met de ontwikkeling van het instrumentarium ten behoeve van de implementatie van onder andere due diligence en thematische aandachtsgebieden die volgen uit prioriteiten van de achterban van het betreffende pensioenfonds.
3. Het instrumentarium bestaat uit voorbeeldteksten ten aanzien van beleid, uitbesteding, monitoring en transparantie, die voldoen aan de criteria zoals beschreven in het Convenant.
4. Bij de ontwikkeling van het instrumentarium wordt de expertise van de verschillende Partijen benut.

In het Convenant wordt uitgewerkt wat van de deelnemende Partijen wordt verwacht. Zo zijn inhoudelijk onder meer de volgende – verkorte – onderdelen relevant:

- De Pensioenfederatie ondersteunt Deelnemende Pensioenfondsen met het implementeren van het Convenant, waaronder het instrumentarium, door dit te verwerken in een Servicedocument Verantwoord Beleggen.
- Ten aanzien van het belegd vermogen van vakbonden en ngo's geldt een inspanningsverplichting richting externe vermogensbeheerder(s) in lijn met paragrafen 3 en 4 van het Convenant.

- De deelnemende ngo's en vakbonden zullen onder andere een bijdrage leveren door hun beschikbare expertise/kennis en informatie te delen met de Partijen. Dit betreft onder andere benutten van contacten met lokale overheden, belanghebbenden en collega- en partnerorganisaties. Ngo's zullen specifiek expertise delen over de risico's en impacts op het gebied van ESG, procedures voor ESG-due diligence, het vergaren van lokaal bewijs ten aanzien van ESG-schendingen, bijdragen aan de prioritering van ESG-risico's en verbetering van de situatie van de benadeelden.
- De overheid zal onder andere proactief het Convenant en de OESO-richtlijnen uitdragen op internationaal en nationaal niveau, onder andere bij handelsmissies en ambassades. Daarnaast zal de overheid haar *duty to protect* blijven invullen.

Tenslotte wordt in het Convenant het te ontwikkelen beleid en instrumentarium meetbaar gemaakt en gevolgd:

- Om te kunnen leren en innoveren, willen Partijen inzicht in het gebruik en de effectiviteit van het Instrumentarium. Geleerde lessen worden gebruikt om het Instrumentarium te verbeteren. Daarom worden het gebruik en de effectiviteit van het Instrumentarium gemonitord door de Monitoringcommissie (zie paragraaf 20).
- In de KPI's in bijlage 2 van het Convenant zijn hiertoe tracking-indicatoren opgenomen, waarbij het Deelnemende Pensioenfonds ook om een toelichting op de onderdelen van het instrumentarium wordt gevraagd.

5.5.2 Observaties

De Monitoringcommissie stelt vast dat de in het Convenant genoemde werkgroepen geformeerd zijn en dat ze van start zijn gegaan. Dit zijn de volgende werkgroepen:

Tabel 5.1 Van start gegane werkgroepen in het Convenant

Stuurgroep	Werkgroep Instrumentarium	Werkgroep Cases	Werkgroep Nulmeting/ Monitoring
ABP	ABP	ABP	Pensioenfederatie
Pensioenfederatie	Pensioenfederatie	BPF Schilders	Pensioenfonds Metaal en Techniek
Pensioenfonds Detailhandel	Pensioenfonds Hoogovens	BPL Pensioen	Pensioenfonds van de Metalektro
Pensioenfonds General Electrics	Pensioenfonds Metaal en Techniek	Pensioenfederatie (plaatsvervangend lid)	Ministerie van Buitenlandse Zaken
Shell Pensioenfonds (plaatsvervangend lid)	Pensioenfonds van de Metalektro	Pensioenfonds Detailhandel	FNV
Ministerie van Buitenlandse Zaken	Pensioenfonds Vervoer	Pensioenfonds Metaal en Techniek	VCP
Ministerie van Financiën	Pensioenfonds Zorg en Welzijn	Pensioenfonds van de Metalektro	Oxfam Novib
CNV	Shell Nederland Pensioenfonds Stichting	Pensioenfonds voor de Bouw	Pax for Peace (plaatsvervangend lid)
FNV	Unilever APF	Pensioenfonds Zorg en Welzijn	World Animal Protection
VCP (plaatsvervangend lid)	Ministerie van Financiën	Rabobank Pensioenfonds	
Amnesty International	CNV	Ministerie van Buitenlandse Zaken	
Natuur & Milieu (plaatsvervangend lid)	FNV	CNV	
Oxfam Novib	Natuur & Milieu	FNV	
	Save the Children	VCP (plaatsvervangend lid)	
	World Animal Protection	Amnesty International (plaatsvervangend lid)	
		Pax for Peace	

Observaties over inbrengen expertise/betrekken van lokale netwerken/inbreng expertise:

- Omdat dit een Nulmeting betreft, heeft de Monitoringcommissie de inbreng nog niet geanalyseerd. Dit zal bij de volgende rapportages plaatsvinden.

Observaties over KPI's, sub-indicatoren en tracking-indicatoren:

- Om de voortgang van het Convenant te meten, wordt gebruik gemaakt van drie verschillende soorten indicatoren:
  1. de KPI's, hoofdindicatoren op basis waarvan de voortgang van het Convenant wordt vastgesteld,
  2. sub-indicatoren: onderliggende indicatoren die nodig zijn om een KPI te kunnen meten, en

3. tracking-indicatoren: ondersteunend om de voortgang van het Convenant te meten, maar zonder dat hieraan een doelstelling gekoppeld is.

Bij het opstellen van de indicatoren is zoveel mogelijk objectivering toegepast om ook hier een zo zuiver mogelijk beeld te krijgen.

Het aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat voldoet aan de KPI's en alle hiervoor onderliggende sub-indicatoren is als volgt:

Tabel 5.2 Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat aan KPI's voldoet

Beleid	0%
Uitbesteding	1%
Monitoring uitbesteding	8%
Transparantie en rapportage	1%

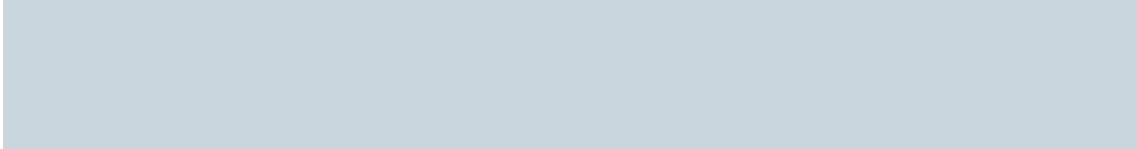
Het percentage geeft het aantal fondsen aan dat op **alle** sub-indicatoren beleid heeft geformuleerd. Een percentage van 0 geeft dus aan dat bij de nulmeting op dat moment (nog) geen fonds is dat op alle sub-indicatoren beleid heeft. Voor de duidelijkheid, het geeft dus niet aan dat geen van de fondsen op dit moment beleid heeft. Deze percentages zijn laag maar tevens ook te verwachten aan het begin van de Convenantsperiode. Immers, veel indicatoren zullen door Deelnemende Pensioenfondsen worden ingevuld aan de hand van het instrumentarium dat nu ontwikkeld wordt. Het is aannemelijk dat de volgende rapportageperiode een duidelijke toename zal laten zien. Een blik op de onderliggende sub-indicatoren laat zien dat elementen als engagementbeleid, of thema's al goed beschreven zijn, maar eerdergenoemde onderdelen als langetermijnwaardecreatie, due diligence, ESG risico-identificatie, bevorderen verhaal en herstel, of opname in (her)nieuwde contracten nog niet vastgelegd zijn of ontwikkeld in beleid.

5.5.3 Aanbevelingen

Samenwerking is nodig om het kennisniveau over OESO-richtlijnen/UNGP's te vergroten bij pensioenfondsbestuurders/bestuursbureaus, en begripsverwarring te voorkomen bij veel gehanteerde termen. Onderdeel van het te ontwikkelen instrumentarium moet daarom allereerst heldere definities zijn die praktisch toepasbaar zijn.

Bijlage

Key Performance Indicatoren

KPI's bij het Brede Spoor

De Key Performance Indicators (KPI's) zijn vooruitlopend op de monitoringtool van het Convenant ontwikkeld en kunnen waar nodig aangepast worden. Partijen hebben overeenstemming over de volgende uitgangspunten en KPI's met inachtneming van de mogelijke noodzaak tot doorontwikkeling via de Stuurgroep.

Om de voortgang van het Convenant te meten, wordt gebruik gemaakt van drie verschillende soorten indicatoren:

De KPI's: hoofdindicatoren op basis waarvan de voortgang van het Convenant wordt vastgesteld.

Sub-indicatoren: onderliggende indicatoren die nodig zijn om een KPI te kunnen meten.

Tracking-indicatoren: ondersteunend om de voortgang van het Convenant te meten, maar zonder dat hieraan een doelstelling gekoppeld is.

Het Brede Spoor wordt gemonitord aan de hand van de volgende KPI's:

Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in beleid (# aantal fondsen).

2. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in uitbesteding (# aantal fondsen).

3. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in monitoring (# aantal fondsen).

4. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in rapportage (# aantal fondsen).

Deze KPI's zijn nader uitgewerkt in sub-indicatoren die volgen uit de tekst van het Convenant en opgenomen zijn in onderstaande tabel. Er is sprake van een groeiend percentage over de convenantjaren (doel = jaar 0 + (100 - jaar 0) * (jaar/(aantal jaren tot 100%)), waarbij jaar 0 uit de nulmeting volgt. De percentages in jaar 1 en in de tussenliggende jaren zijn afhankelijk van de nulmeting (mogelijk meer dan 0%).

Verder wordt een aantal andere variabelen gemeten, als tracking indicator:

- De KPI-doelen worden gemeten in het aantal fondsen, tevens wordt voor iedere KPI het beheerd vermogen van deze fondsen gemonitord, als tracking indicator.
- Het aantal Deelnemende Pensioenfondsen ten opzichte van het totaal aantal Nederlandse pensioenfondsen, zowel in aantal als in beheerd vermogen.

- Het aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant ondertekend heeft, kan stijgen (of dalen als gevolg van consolidatie) na de start van het Convenant. Het aantal Deelnemende Pensioenfondsen (in aantal en in percentage beheerd vermogen) wordt daarom ieder jaar gemeten, als tracking indicator. Het gebruik van het instrumentarium over jaar 2 en verder wordt gemonitord (als tracking indicator).

Hieronder is een overzicht gemaakt van de indicatoren met daarachter de KPI's en een toelichting hierop.

Achtereenvolgens komen aan bod:

- De hoofdindicatoren
- De sub-indicatoren

In de nulmeting zijn de KPI's bij het Diepe Spoor niet betrokken, deze worden in de loop van de Convenantsperiode ingevuld.

1. KPI's: hoofdindicatoren

D = doel / R = resultaat

KPI's		Jaar 1 na toetreding			Jaar 2 na toetreding			Jaar 3 na toetreding			Jaar 4 na toetreding		
		D	R	A*	D	R	A*	D	R	A*	D	R	A*
1. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in beleid.		x%			100%			100%			100%		
	Start in 2019	X%			X%			X%			X%		
	Start in 2020	X%			X%			X%					
	Start in 2021	X%											
	Totaal												
2. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in uitbesteding.		x%			x%			100%			100%		
3. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in monitoring.		x%			x%			100%			100%		
4. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in Rapportage en transparantie.		x%			x%			X%			100%		
		* X aantal fondsen bijgetekend.											

	% PF die voldoen aan alle criteria
Beleid	0%
Uitbesteding	1%
Monitoring uitbesteding	8%
Transparantie en rapportage	1%

De tracking-indicatoren zijn als volgt:

KPI	Aantal fondsen ¹	Belegdvermogen
1	0	0%
2	1	circ. 5%
3	6	circ. 13%
4	1	circ. 0,5%

Totaal vermogen pensioenfondsen	1.489 miljard
Vermogen ondertekenaars	1.347 miljard
Percentage ondertekenaars	90,47%

Totaal aantal pensioenfondsen	201
Aantal ondertekenaars (ttv publicatie)	79

Aantal fondsen bij in 2019	7
Aantal fondsen af in 2019	1

---

1 Aantal fondsen wat voldoet aan alle sub indicatoren

KPI's: subindicatoren

KPI	Nul-meting	Eind jaar 1		Eind jaar 2		Eind jaar 3		Eind jaar 4	
		R	D	R	D	R	D	R	D
<i>Hoofd-indicator beleid</i>									
1. Alle van toepassing zijnde sub-indicatoren geïmplementeerd	0%			100%		100%		100%	
<i>Sub-indicatoren, beleid bevat:</i>									
1a. Een tekst conform de OESO-richtlijnen en UNGP's.	17%			100%		100%		100%	
1b. Een beschrijving hoe het Deelnemende Pensioenfonds de verschillende ESG- <i>due diligence</i> stappen conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's invult en verankert in de uitbesteding, monitoring en rapportage van Externe Dienstverleners.	1%			100%		100%		100%	
1c. Een toelichtende tekst op thematische aandachtsgebieden (inclusief gebruik van standaarden) die de Deelnemende Pensioenfondsen op basis van informatie komende uit een ESG- <i>due diligence</i> procedure als risicovol beoordelen en thematische aandachtsgebieden die volgen uit prioriteiten van de achterban van het betreffende pensioenfonds.	38%			100%		100%		100%	
1d. Informatie over de activiteiten waar het individuele pensioenfonds niet in zal beleggen.	47%			100%		100%		100%	
1.e. De <i>Engagement</i> aanpak voor beursgenoteerde ondernemingen, direct of via de uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijnwaardecreatie bij ondernemingen.	28%			100%		100%		100%	
1.f. De <i>Engagement</i> aanpak voor <i>corporate credits</i> , direct of via de uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijnwaardecreatie bij ondernemingen.	24%			100%		100%		100%	
1.g. Stemaanpak voor beursgenoteerde ondernemingen direct of via de uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijnwaardecreatie bij ondernemingen.	36%			100%		100%		100%	
1.h Een omschrijving hoe (maatschappelijke) waardecreatie op de lange termijn als een leidend principe wordt gehanteerd.	55%			100%		100%		100%	

KPI	Nul-meting	Eind jaar 1				Eind jaar 2			Eind jaar 3			Eind jaar 4		
		R	D	R	BV	D	R	BV	D	R	BV	D	R	BV
Hoofd-indicator uitbesteding														
2. Alle van toepassing zijnde sub-indicatoren geïmplementeerd.	1%							100%			100%			
Sub-indicatoren, Dat de nieuwe en hernieuwde contracten met externe dienstverleners bevatten.														
2a. ESG implementeert in beleid en managementsystemen en langetermijnwaardecreatie als een leidend principe hanteert.	3%							100%			100%			
2b. (Potentiële) negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën van het Deelnemend Pensioenfonds identificeert en prioriteert en daarbij relevante stakeholders betreft.	3%							100%			100%			
2c. Invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om te bevorderen dat negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën wordt voorkomen of gemitigeerd.	3%							100%			100%			
2d. Invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om beursgenoteerde ondernemingen waarin belegd wordt, en die een negatieve impact veroorzaken of daaraan bijdragen, op basis van tijdsgebonden vragen te stimuleren om negatieve impact te voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden conform paragraaf 8.2.	11%							100%			100%			
2e. Indien paragraaf 8.3 van toepassing is, processen inricht om herstel en/of verhaal beschikbaar te maken.	1 fonds*							100%			100%			
2f. Indien wordt overgegaan tot (tijdelijke) vermindering of desinvestering van beleggingen in ondernemingen die zijn geprioriteerd op basis van de ernst van de negatieve impact, de mogelijke negatieve impacts voor benadeelden daarvan meeweegt.	1%							100%			100%			
2g. Verantwoording aflegt door resultaten te monitoren en te rapporteren aan het Deelnemende Pensioenfonds, met inachtneming van de rapportagevereisten zoals beschreven in paragraaf 5 van dit Convenant.	1%							100%			100%			
		* Bij slechts één fonds is paragraaf 8.3 van toepassing geweest. Dit fonds heeft ook de processen ingericht om herstel en verhaal beschikbaar te maken.												

KPI	Nulmeting	Eind jaar 1		Eind jaar 2		Eind jaar 3		Eind jaar 4	
		R	D	R	D	R	D	R	D
Hoofd-indicator monitoring van uitbesteding									
3. Alle van toepassing zijnde sub-indicatoren geïmplementeerd.	8%					100%		100%	
Sub-indicatoren, rapportagevereisten opgenomen in nieuwe contracten met Externe Dienstverleners.									
3a. De voortgang van de uitvoering van het ESG-beleid van de betreffende Externe Dienstverlener en/of het ESG-Beleid van het betreffende Deelnemende Pensioenfonds.	49%					100%		100%	
3b. De ESG risico-identificatie methodologie van de Externe Dienstverlener en bevindingen over de negatieve impact die geïdentificeerd is in de Beleggingscategorieën.	11%					100%		100%	
3c. Informatie over hoe de Externe Dienstverlener namens het Deelnemende Pensioenfonds getracht heeft negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën te voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden.	17%					100%		100%	
3d. Informatie over de op basis van de ernst van de negatieve impact geprioriteerde beursgenoteerde ondernemingen, waarbij het aanwenden van invloed binnen het daarvoor gestelde tijdsplan niet heeft geleid tot voldoende voortgang.	18%					100%		100%	

KPI	Nulmeting	Eind jaar 1		Eind jaar 2		Eind jaar 3		Eind jaar 4	
		R	D	R	D	R	D	R	D
Hoofd-indicator Rapportage en transparantie									
4. Alle van toepassing zijnde sub-indicatoren geïmplementeerd.	1%							100%	
Sub-indicatoren, de rapportage van Deelnemende Pensioenfondsen bevat.									
4a. Onder het beginsel van pas-toe-of-leg-uit, voor zover onder meer juridisch en praktisch mogelijk en rekening houdend met proportionaliteit, jaarlijks met een kwartaal en maximaal een jaar vertraging een lijst van namen van ondernemingen en/of beleggingsfondsen binnen de beursgenoteerde aandelenportefeuille(s) waarin het vermogen van het Deelnemend Pensioenfonds over de voorgaande periode belegd was.	25%							100%	
4b. De aanpak van het pensioenfonds (al dan niet via Externe Dienstverleners) ten aanzien van <i>due diligence</i> conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's.	1%							100%	
4c. Hoe het ESG-beleid van het Deelnemende Pensioenfonds geïntegreerd is in de verschillende Beleggingscategorieën waarin het Deelnemende Pensioenfonds belegt.	16%							100%	
4d.i. Ondernemingen waarmee namens het Deelnemende Pensioenfonds <i>Engagement</i> wordt gevoerd en waarover.	18%							100%	
4d.ii. De resultaten van <i>Engagement</i> namens het Deelnemende Pensioenfonds bij specifieke ondernemingen.	24%							100%	
4d.iii. Beslissingen die het Deelnemende Pensioenfonds genomen heeft wanneer <i>Engagement</i> niet succesvol blijkt.	12%							100%	
4e. Hoe het pensioenfonds bij aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin het pensioenfonds belegt, heeft gestemd conform de Richtlijn 2007/36/EG over het bevorderen van langetermijnbetrokkenheid van aandeelhouders.	39%							100%	
4f. Waar zinvol toekomstig ESG-beleid en ESG-doelstellingen.	24%							100%	

Colofon

Uitgave

Sociaal-Economische Raad
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

T 070 3499 525

E communicatie@ser.nl

www.ser.nl

Illustratie

Omslag: Shutterstock

Vormgeving en druk

2D3D, Den Haag (basisontwerp);
SER, afdeling Communicatie, Grafische vormgeving

© 2019, Sociaal-Economische Raad

Alle rechten voorbehouden

Overname van teksten is toegestaan onder bronvermelding.

SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD

Bezuidenhoutseweg 60

Postbus 90405

2509 LK Den Haag

T 070 3499 525

E communicatie@ser.nl

www.ser.nl

© 2019, Sociaal-Economische Raad